

Johan Rosén, johan.rosen@dom.se

Straffansvar för psykiskt våld (DS 2022:18)

Falu tingsrätt lämnar, från de utgångspunkter tingsrätten har att beakta, följande remissyttrande över departementspromemorian Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18).

Utökning av brottskatalogen för fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck

Förslaget är i denna del utförligt och väl motiverat. Tingsrätten ser inga hinder mot att brottet förolämpning läggs till i brottskatalogen för fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck.

Tingsrätten har således inte något att invända mot förslaget som presenterats i denna del.

Den föreslagna nya straffbestämmelsen om psykisk misshandel

Som konstateras i promemorian är det svårt att i lagstiftningssammanhang definiera psykiskt våld på ett tillräckligt snävt och tydligt sätt. Det gäller särskilt när det är fråga om lagstiftning på straffrättens område.

Det är tingsrättens uppfattning att den föreslagna straffbestämmelsen om psykisk misshandel inte på ett tillräckligt tydligt sätt förmår gränsa av vad som kan anses utgöra straffbara handlingar och vad som inte gör det. Det gäller inte minst frågan om när olika handlingar som sedda för sig inte ska vara kriminaliserade, men som i förhållande till varandra och sitt tidsmässiga sammanhang sammantagna ska komma att bli så straffvärda att de bör kunna grunda ansvar enligt den

föreslagna straffbestämmelsen om psykisk misshandel. Detta är särskilt problematiskt mot bakgrund av att förslaget om en särskild straffbestämmelse för psykisk misshandel omfattar ageranden som på ett eller annat sätt kan förekomma i många mänskliga relationer. Det medför en osäkerhet för enskilda om vad som kan komma att anses som straffbart och det försvårar även rätten till försvar för den som kan komma att misstänkas för psykisk misshandel.

De exempel som nämns i promemorian om vilka handlingar och situationer som skulle kunna komma att träffas av den nya straffbestämmelsen är allmänt hållna och av mycket bred variation. Dessa exempel kan, trots att de är många, inte avhjälpa bristerna i straffbestämmelsens utformning vad gäller rimliga krav på precision och tydlig avgränsning av det straffbara området. Tingsrätten anser därför att straffbestämmelsen om psykisk misshandel i dess nuvarande utformning är alltför otydlig och vid för att den ska kunna anses förenlig med legalitetsprincipen.

Tingsrätten kan vidare konstatera att de förslag som redovisas i promemorian innebär att rekvisitet om gärningarna varit ägnade att allvarligt skada självkänslan hos den person som utsatts för brottet ingår i den föreslagna straffbestämmelsen om psykisk misshandel och att brottet psykisk misshandel samtidigt förs in i straffbestämmelserna om fridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck. Det innebär att samma rekvisit i vissa fall kommer att behöva prövas i två led. I praktiken innebär det att ett brott som består av flera olika gärningar som sedda för sig inte är straffbara, men som sammantagna och vid en viss tidpunkt ska anses bli det, ska ingå som ett av flera andra brott som för det fall liknande omständigheter är för handen har getts en straffrättslig särbehandling på sätt som skett i bestämmelserna om fridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck. Allt detta väcker en rad systematiska frågor och praktiska frågor kring hur bestämmelserna är tänkta att tillämpas. Tingsrätten anser inte att den

analys och de överväganden som redovisas i promemorian beträffande dessa frågor är tillräckligt djup för att kunna anses ge godtagbara svar på dessa frågor.

Tingsrätten vill även kort kommentera frågan om bestämmelsen om psykisk misshandel kan komma att missbrukas. I promemorian framförs att bestämmelsen i viss mån kan missbrukas, till exempel i vårdnadsfall, men att den risken inte bedöms vara särskilt stor. Tingsrätten anser att argumentationen i denna del inte är övertygande och delar inte utredarens uppfattning. Tvärtom ser tingsrätten stora risker med att bestämmelsen kan missbrukas i tvister om vårdnad, boende och umgänge.

Straffbestämmelsens utformning och dess systematiska förhållande till andra straffbestämmelser innebär också att antalet väckta åtal och fällande domar sannolikt kommer att bli litet. Å andra sidan kommer det sannolikt i de fall där åtal väcks uppstå bevisvårigheter. Det kommer att leda till att åklagare och försvarare anser det nödvändigt att åberopa omfattande stödbevisning, något som kommer att leda till ökad belastning och ökade kostnader för domstolarna och övriga aktörer i rättskedjan.

Sammanfattningsvis anser tingsrätten att förslaget om en straffbestämmelse för psykisk misshandel och de ändringar i andra straffbestämmelser som är kopplade till det förslaget har stora brister. Förslaget måste, enligt tingsrättens mening, arbetas om i väsentliga delar för att kunna läggas till grund för lagstiftning. I det arbetet bör dessutom en fördjupad analys göras av om behovet av att införa en straffbestämmelse om psykisk misshandel är så stort att det kan motivera en kriminalisering med de eventuella nackdelar det kan komma att innebära. Det gäller särskilt med hänsyn till att mycket av det straffbara beteende som torde komma att falla in under en

straffbestämmelse om psykisk misshandel i praktiken redan täcks av det befintliga straffrättsliga regelverket.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Johan Rosen i samråd med rådmännen Hans Holback, Karin Winter, Petter Granqvist, Emilia Virtanen och Olle Bergsten. Tingsnotarien Marina Jozic har varit föredragande.

Falun den 15 november 2022

Johan Rosén

Marina Jozic